

VINDICIAE

PRO LIBRO QUARTO

DE VERBO DEI

Ad CAPUT II.

Quia Amesius contra divisiones traditionum, a Bellarmino hoc cap. allatas, nihil movet, merito creditur, illas ab eo ratas haberi. Prior divisio sumit penes autores traditionum, et ita aliisque sunt « divine », quae accepte sunt ab ipso Christo Apostolos docente, et nusquam in divinis litteris inventuntur; uti sunt materie et forme sacramentorum. « Apostolicæ », quae ab Apostolis instituta sunt, non tamen absque Spiritu S. assistentia, et nihilominus non existant scripta in eorum epistolis; quale est quadragesimale jejunium. Solent tamen subinde divine etiam dici apostolicæ, eo quod ab his primum Ecclesiæ traditæ sint; et vice versa apostolicæ interdum dicuntur divinae, eo quod Apostoli eas non sine spiritu Dei instaurerint. Et hoc modo omnes eorum Epistole, et apostolica scripta, dicuntur divina pariter et apostolica scripta, etiam in eis quedam sint praecēpta diuina, quedam proprie Apostolica; ut patet ex illo I Corint. vii. vers. 48. *Principio non ego, sed Dominus.* Et postea vers. 42. *Dico ego, non Dominus.* Præter divinas et Apostolicas dantur etiam « ecclesiastica » traditiones, quæ proprie sunt consuetudines quedam antiquæ, vel a Prælatis vel a populis inchoatae, quæ paulatim tacito consensu populorum vim legis obtinuerunt. Porro traditiones divinæ eamdem vim habent, quam præcepta divina scripta in Evangelii: Apostolica non scriptæ eamdem que scriptæ: idemque est de ecclesiasticis. Ratione materie, aliquæ traditiones sunt fidei, aliae ad mores pertinent: rursus aliae sunt perpetuae, aliae temporales: aliquæ universales, aliae particulares: aliae necessariae, continentes præceptum, aliae liberae.

Ad CAPUT III.

Statum controversie de verbo Dei non scripto, seu ut Amesius vult: De sufficientia; vel ut Gerhardo placet: De perfectione Scripturæ, Bellarminus hoc modo proponit: I. Nos asserimus, in Scripturis non contineri expressum ac totam doctrinam necessariam, sive de fide, sive de moribus; et proinde præter verbum Dei scriptum, requiri etiam non scriptum, id est, divinas et apostolicas traditiones. At ipsi (haereticæ) docent, in Scriptura omnia confiniri ad fidem et mores necessaria, et proinde non esse opus alio verbo non scripto. II. Illi existimant, Apostolos quedam instituisse præter Scripturam, que ad ritus et ordinem Ecclesiæ pertinent, que tamen non sunt necessaria nec præcepta, sed libera: nihil autem tradidisse præter Scripturam ad fidem aut mores necessaria pertinet. Nos autem agnoscimus traditiones apostolicas omnis generis. III. Illi putant, traditiones apostolicas, si que fuerint, nunc non existare, id est, non certo posse demonstrari aliquam apostolicam traditionem. Non e contre asserimus, non deesse certas vias et rationes, quibus apostolica traditiones ostendantur. Amesius ait: « Se in isthoc statu questionis nihil fere desiderare: tantum in primo membro vocem, expresse, ambigue ponit; quia non queritur, an totidem verbis omnia necessaria in Scripturis contineantur; sed vel sententia expressa, vel per necessarium consequentiam inde colligenda. In secundo etiam membro ait, eos qui negant, quedam ab Apostolis instituta necessaria, intelligendos esse de necessitate perpetua et universalis: quidquid enim ab Apostolis institutum fuit, fuit etiam necessarium pro illo tempore, et pro illis Ecclesiis, pro quibus fuit institutum. Illud

DE VERBO DEI.

199

quoque quod in tertio membro dicitur de certitudine, intelligi debet de certitudine fidei divina, non alia.» Sed 1. quoad « expressæ » nihil mutandum aut explicandum est. Neque enim hic sermo est de revelatione Dei media. Illationes vero Calvinistarum et Lutheranorum nec pli aestimandas jam sape monuimus, et deinceps innumeris et incutientis exemplis constabunt. Falsum esse, instituta omnia apostolica necessitatem imponenda fuisse tantum pro eo tempore et loco necessaria servata, patet exemplo Quadragesimæ, etc.? 3. Certitudine fidei constat esse nouilla, que ex apostolica traditione habentur, ac ad fidem pertinent, ut non rebaptizandos, qui ab haereticis baptizati sunt; haec qualorū Evangelia quae habemus esse verbum Dei, etc. Aliæ que liberae sunt observantias ab Apostolis instituta non cognoscuntur nisi certitudine moralis.

Post statum quæstionis expositum, notandum est, quod dum Amesius dissimulat defendere parentem suum Calvinum, uterque suo Breminum et Kemnitum a criminatione mendacii, cuius illos Bellarminus convicti (item Greiserus contra illorum hyperaspistas Witakerum et Junium) hoc ipso factetur, eos reos, cum non exiguo præjudicio cause sua, que tam mendaces patronos habent.

Ad CAPUT IV.

Multis ineluctabilibus argumentis Bellarminus hoc capite sacrarum traditionum fidem contra heterodoxos adstruit, que ut ordine prætractantur, in seqꝫ. paragraphs distingui et propositum erit, et in primis.

S. I.

Defenditor traditionum a Bellarmino asserta necessitas.

I. Bis mille annis usque ad Moysen conservata est religio sola traditione; ergo S. Scriptura non est simpliciter Ecclesiæ necessaria. Amesius videns Witakeri, Junii etc. sociorum suorum effugia esse a P. Greisero præclusa, alia militur, sed infalicitur. Ait 1. « Simili ratione argutari licet, diu conservata fuisse religionem, non tantum sine præceptum Dei, de quo mox subditur: Eruntque verba haec, quæ ego principio tibi hodie, in corde tuo: et narrabis ea filiis tuis: et mediaberis in eis sedens in domo tua, et ambulans in itinere, dormiens atque consurgens. Et ligabis ea quasi signum in manu tua, eruntque et movebuntur inter oculos tuos, scribesque en in limine et ostiis domus. Ecce: cum tanta vehementia in-

culetur primum et maximum Dei mandatum in lege, nullo verbo fit mentio Scriptura et lectionis; totum enim quod hic indicatur, sine illa Scriptura, in chartis aut membranis exacte perfici potuit; nec prorsus alind, omni illa locutionum varietate intendit Deus, quam extimulare Judges, ut curent, ne mandatorum ejus obliviscantur, sed sepe animo ea revolvent, ac ita presentem omnium memoriam habeant, ac si frontibus, dextralibus, et liminaribus inscripta haberent. Legatur S. Hieronymus, in illa verba cap. xxiii. S. Matth. « Dilatant phylacteria sua, etc. » et, patet, Amesius verba citata Deuteronomii prorsus pharisaice interpretari. Falsum etiam est, quod ait : « Si qui pii vivebant extra Ecclesiam » (Synagogam Iudeorum debebat dicere) « visibilem, cum illis extra ordinem egit Deus ». Sed quomodo extra ordinem, cum eundem ordinem servarit, duobus annorum milibus ante legem Moysis, et nulli nisi ex gente hebreæ tenerent legibus illius particularis Ecclesia? Ceteri, ut Job ejusque amici, Ninivita etc., justificabantur et salvabantur per observantium legis natura, que per veras traditiones a Noe ad ipsos pervenerat.

II. — A Christi adventu, inquit Bellarm. per annos multos, fuit Ecclesia sine Scripturis, ita ut adhuc suo tempore scribat S. Irenæus lib. iii. cap. 4. fuisse gentes aliquas Christianas, que solis traditionibus, sine Scripturis, optime viverent. Ex qua deductione satis appareat, Scripturas non esse simpliciter necessarias. Amesius cum hic nil habeat quod ad rem faciat, confutat 1. ad Vetus Testamentum. Sed de hoc jam non queritur. 2. Ait ex eo « quod sapientissimus Deus voluit Apostolos Evangelium viva voce predicatum, quam primum scriptis consignare, hoc ipso ostenditur necessitas Scripturae ». At quomodo, quæso, ostenditur haec necessitas? Numquid sicut gentes illæ apud S. Irenæum « optime vivebant sine Scripturis », ita poterant et aliae, ita et omnes? Si autem esset necessitas, sive mediæ sive præcepti, habere Scripturas Novi Testamenti, non potuisse illæ gentes optime vivere vitam Christianam, non servando præceptum hoc, quod fingit Amesius, habendi Scripturas.

Hactenus ostendit Bellarmius, Scripturas non esse simpliciter necessarias; jam etiam probatur.

Scripturas non esse sufficietes sine traditionibus, quanvis traditiones sufficientes fuerint sine Scripturis.

§ II.

Scripturas non esse sufficietes sine traditionibus. — Amesius credimus : « Hie Bellarmius duplice blasphemia traditiones extollit supra Scripturas ». Hic nimis mos est hereticorum, cum maxime convincunt eorum errores, tunc insolentissime calumniari, ne vici videantur. Experiatur porro quam viriter enervet Bellarmius argumenta.

I. Argumento. — Vel totus Canon Scripturarum simul sumptus est sufficiens, vel singuli libri per se. Non singuli, ut ipsi heretici admittunt: neque totus Canon; quia multi libri vere Canonici perierunt. Mirifice torquentur hoc argumento novatores. Amesius, Witakeri, Junii, Sibrandi, etc., nugas relatis, respondet 1. : « Non est sufficiens enumeratio in disjunctione. Illi enim libri Scripturae, qui existant, conjunctivum considerati, neque sunt unus liber, neque singularis, » ut Bellarmius judicat, a totus canon: istos tamen sufficietes affirmamus ». Sed contra 1. Quomodo sufficient, si non sunt totus Canon? quomodo non sunt totus Canon, si (ut Amesius num. 3. contendit) nullus liber canonicus perit? Contra 2. Si Amesius non sufficit ea enumeratio in disjunctione, sufficit salem haec: Vel totus Canon simul, vel singuli libri, vel aliqua pars librorum sufficiens est. Non 1. et 2. ut Amesius fatetur: ergo aliqua pars. Et quænam haec? Determinetur, et erit Canon. 2. Respondet : « Si etiam existit, quæ existant, unus aut alter liber periret (ut Epistola 2 et 3. Joan.) reliqui tamen, essent sufficietes ad Ecclesias salutem. Deus enim in toto Canone, non sufficienter tantum, sed abundanter saluti nostræ providit. Coincidit haec responsio fere cum illa Dan. Chamieri in Colloq. Alaneis. act. 50. qui tamen addebat etiam, Epistola ad Philemonem. At cum urgetur, cur non etiam detrahatur posset 1. Epistola sancti Joannis, Jacobi, Jude etc., nil respondit, nisi « argumentationem esse importunum ». Verum enim vero unde sciunt, alios omnes libros esse necessarios? et quanam indubitate regula metiuntur hanc doctrinæ perfectionem: que est quasi novus Scripturae canon? Cur tres illæ potius Epistolas quam aliae demi possent? Quid de capitibus et versibus sin-

gulis statuent? Numquid tandem eo adiungatur, ut vix unum Evangeliorum librum integrum retineant? Aut saltem semper relinquunt questionem resolvendam: Quinam et quot libri ex Canone possint auferri salva sufficiencia. 3. Negat Amesius ullum e canonici libris periisse, argumento illo, quo Bellarm. supra lib. II. cap. 2. et 7. probavit: Hebreos et Graecos codices non esse in universum corruptos. At certe hic paritatem rationum probare oportet. Maluit tamen Sannionem agere, dicendo: « Si perierunt libri canonici, Pontificum haec culpa fuit, qui etiam possunt ac debent nobis ex plenitude scientia infallibilis, quam habere dicuntur, eosdem Ecclesias restituere ». Nempe sales et nugas Bellarmium enervant!

II. Argum. — Si Deus totum verbum divinum aequaliter in Scripturam coniicie voilisset, rem tanti momenti Apostolis præcepisset, et Apostoli id etiam alibi aperte testatum reliquistissent. At hoc nequam factum legitur; immo ad scribendum non nisi necessitate quadam coacti animus applicerunt. Witakerus et Junius negant minorem. Amesius autem negat sequelam majoris: « si de externo aperto mandato intelligatur ». Verum quid est opus externo mandato? et quidnam est hoc « externum »? numquid tale, quale verbis istis exprimitur? *Prædicare Evangelium omni Creaturae*. Marc. xvi. vers. 15. 2. Dum Amesius ait: « Sequi mandatum ex eo, quod iuxta Bellarm. cap. 3. Apostoli Deo volente, suggestore et inspirante scripserint »; confundit præcepta cum consilio et suggestionibus, quod est per absurdum, ut tom. 2. ex instituto probabitur. Sed adhuc lepidius arguit. 3. « Joanni duodecies in Apocalypsi mandatur, ut scribat: quot antem de uno exprimitur, de ceteris intelligitur ». Respon. Hoc pariter probaret: Apostolos omnes jussos esse, « devorare nos libros, quia quod de uno exprimitur, de ceteris intelligitur », scilicet aut fatus aut Calvinisticæ sapienter. 4. « Non magis », ait « coacti fuerunt Apostoli scribere, quam prædicare ». Resp. Non coacti sunt Apostoli, sed iussi prædicare. Scribere autem vel coactos vel jussos, non probat Amesius, sed principium petit. Ast needum inepiarum finis. Ait enim 5. Instantia Ecclesiæ quas Bellarm. dicit quosdam Apostolorum obstatas esse, ut scriberent, satis ostendit necessitatem Scripturae fuisse tum temporis Ecclesiæ notam. » Rem oppido novam adfert,

nempe « novam Ecclesiæ notam ». Hactenus « enim Neo-Evangelici communiter » (et ipsum Amesus infra) puram Evangelii prædicationem posuerit: quis vero unus « Scripturae necessitatem »? Quid vero factum illis gentibus, que usque ad S. Irenæi tempora optime sine Scripturis vixerint? Quomodo autem optimè vixerunt et Christianæ crediderunt, et tamen caruerunt nota Ecclesiæ? Quo porro syllogismo ex illa « instantia » colligitur haec « nota ». 6. Male sic colligit: Neque propter mandatum Dei, neque propter intentionem scribentis, que in Mose non possunt negari, concedit Bellarmius sufficientiam Scripturae ab ipso ex parte: Haec igitur tota ratio nihil spectat ad questionem. » Rectius ita intulisset: Ex mandato scribendi non inferitur sufficientia Scripturae; ergo multo minus cogitanda est, ubi nullum fuit mandatum.

Ad illud quod addit Bellarmius: « Si Apostoli doctrinam suam ex professo litteris consignare voluerint, certe Catechismum aut similem librum conficerent. At illi vel historias scripserunt, ut Evangelistæ; vel epistolas ex occasione aliqua, et in iis non nisi obiter disputaciones de dogmatibus tractaverunt. » Nota, Amesium omissoe ly « ex professo » ne scilicet cavillandi argumentum deficeret. Unde respondet 1.: « *Quis hoc sibi arrogabit, ut Spiritu sancto sit a consilio, et modum agendi prescribat?* Verum non prescribimus hic, nisi quod ipsa intentio finis, et medium opportunorum electio inde secuta prescribit etiam in actibus divinis prudentissimis. 2. Instat exemplo « Mosis, qui doctrinam suam litteris consignare voluit, et tamen historicæ scripsit, sicut Evangelistæ ». Negatur assumptum de doctrine scriptio ex professo, quam ideo astute omisit Amesius. 3. Ait: « Tam absurde hic loquitur Bellarmius, ac si concludere vellet, Apostolos non voluisse doctrinam suam litteris consignare. » Sed quid mirum, quod ex truncato permalam fidem Antecedente, absurdum inferatur consequens? Recente sic inferunt? Apostoli ex professo suam doctrinam (universam) non scripserunt; ergo plane non scripserunt. 4. Ait: « Inepte etiam, si non blasphemie agit Bellarm. dum innuit, majorē fuisse sufficientiam futuram in uno catechismo, quam jam reperitur in omnibus scriptis Apostolorum. » Verum quis dubitet in ordine ad nudam instructionem de dogmatibus fidei, potuisse Spiritum sau-

ctum facillime per Apostolos (vel omnes vel singulos) unumquem alibrum conscribere, qui omnia fidei dignata usque ad hanc diem controversa verbis aperiissimis decidisset? Quis etiam dubitet, talem librum in ordine ad hunc finem præcise, longe maximam habitum sufficientiam? Inepte igitur conviciatur Amesius id quod verum est, aut certe id quod non intelligit.

§ III.

Probator idem Exemplis.

III. Argument. Bellarmino tale est: Multa sunt que ignorari non possunt, et tamen in Scripturis non continentur. Nam 1. tempore Vet. Test. feminis remedium aliquot habebant, quo a peccato originali purgarentur, sicut pro masculis instituta erat circumcisio, secundum multorum opinionem: quid autem esset pro feminis, nusquam habet Scriptura. Prima evasio Amesii est plane nugatoria et ridicula. « Ex confessione », ait Bellarmino cap. 1. omnia scripta sunt, que sunt omnibus necessaria. Remedium feminis necessarium, aqua est omnibus necessarium, ac illud necessarium est masculis: ergo remedium feminis necessarium est in Scripturis. » Resp. cum Bellarmino effatum loquatur de iis, que scitum sunt omnibus necessaria, nimis inepte subsumptum Amesii, de applicandi medi necessitate logitur. Baptismus in re vel in voto suscepimus, est omnibus indispensabiliter in Novo Testamento necessarius, ut tom. 3. probabitur: notitia tamen eius necessitatis non est omnibus etiam adultis necessitate medi necessaria; posset enim in infantia baptizatus, ignorans postea Baptismi necessitatem, et credens de Trinitate et Christo præcisus que in Symbolo Apostolico continentur, posset, inquam, talis salvari. Adeo, minorem esse plane falsum et absurdum multipliciter, ut considerant patet. Secunda evasio Amesii est mera petitio principii. Terfa est contumeliosa, cum ait: « Non est ferenda sophistica Bellarmi iniuncta, cum hic dicat: sine dubio tale remedium purgans a peccato necessarium fuisse feminis; et tamen viris circumcisio in illum finem institutum affirmat. lib. II. de Saeram. cap. 13. solummodo secundum multorum opinionem; præserit cum ipse fateatur, multis veterum contra sentire lib. I. cap. 4. de Sacram. Baptis. » Resp.: Non est ferenda contumeliosa impostura

Amesii, aut certe stupidia imperitia, dum Bellarmino affligit sive antilogiam sive amphibologiam. Bellarm. ubique agnoscit necessitatem remedii purgantis a peccato. In lib. II. de Saeram. cap. 3. tantum docet, Scotum cum aliis dicere: Circumcisionem justificasse ex opere operato, ut sacramenta novae legis. Sanctum Thomam vero cum aliis probabilius dicere: Hebrais meritum Christi in veteri lega fuisse applicatum per solam fidem, que tamen fides requirebat ut conditionem, sine qua non operabatur, sacramentum circumcisionis. Numquid ergo necessaria ad justificationem erat circumcision? sive deinde necessaria fuerit ut causa, sive ut conditio sine qua non, quod ad rem presentem non facit. 4. Evasio Amesii, cum ait: « Circumcisionem, quamvis facta fuerit tantum in masculis, tamen institutum etiam pro feminis, quia scilicet pro toto semine Abraham, Gen. XVII. vers. 9. 10. concedit fere cum Witakeri, Junii, et Sibrandi delirio, aientium: « Vim circumcisionis ad feminas pertigisse, et illas in circumcisione virorum fuisse conseratas. Nam femina tamquam pars viri habita est ». Fuit autem hanc recipit, refutasse est. Intolerabilior tamen in Amesio quam Witakeri et sociis, cum hanc a Gretsero castigatam facile videre potuerit.

IV. — Inquit Bellarm.: Non est illo modo credibile, non fuisse remedium ullum pro masculis morientibus ante diem octavam; et tamen nil haec de re existat in Scriptura. Ait Amesius 4. « Eque est credibile, nullum fuisse remedium pro infantibus Iudeorum ante octavam diem morientibus, et illud quod a pontifice creditor, nullum esse remedium pro infantibus et Christianorum morientibus antequam possint baptizari ». Resp.: Nego assumptum. Disparitas est, quia pro nobis stat illa Salvatoris hypothetica universaliter peremptoria. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, etc.* Nil tale pro sua credulitate habet Amesius. 2. Ait « Bellarminus alibi incertum esse dicit, quod hic nullo modo credibile esse affirmat. » Et mox verba Bellarmi lib. de Bapt. cap. 4. recitans, rursus impostore agit, dum truncat de sententia haec verba prorsus necessaria: « et quod illud esset ». Haec verba prioribus, non disjunctive, sed omnino copulativa jungenda sunt, ut conjunctio: « Et », ipsaque auctoris intentio exigunt. Quos mox laudat, Alex. Alensis, et S. Thomas, nil eum juvant:

uterque enim fidei interne jungit actus externos, et si hos omittat Amesius in testimonio sancti Thomæ. Quidquid vero de his sit, semper manet principale Bellarmini intentum: Nusquam in sacra Scriptura extare testimonium, parvulos sola fide aliena absque ullo externo actu fuisse salvatos.

V. — Asserit Bellarm.: Gentiles multi salvi sunt tempore Veter. Testam, et tamen nihil pro eorum justificatione ab originali aliisque peccatis in Scriptura habetur. Amesius ait: « Quasi non discrete scriberetur, benedicendas omnes famulas terræ in Abrahamo, Genes. XII. vers. 3. quod promissum accipiebundum fuit per fidem, et accipientibus valebat ad justificationem, Rom. IV. vers. 3. » Demus hoc; at ex quo loco Scriptura ostenditur, gentium quanumvis infanticibus per solam fidem parentum fuisse applicatam illam benedictionem promissam?

§. IV.

Traditio est necessaria pro ipsa Scriptura.

VI. — Arguit Bellarmius: Necesse est nosse extare libros aliquos vere divinos; et tamen hoc, nullo modo ex Scriptura haberi potest. Nam etiamsi Scriptura dicat, libros Prophetarum et Apostolorum esse divinos, tamen non certo id credam, nisi prius crederem, Scripturam que hoc dicit, esse divinam. Nam etiam in Alcorano Mahometi passim legitimus, ipsum Alcoranum de celo a Deo missum, et tamen ei non credimus. Ergo hoc dogma tam necessarium, quod scilicet sit aliqua Scriptura divina, non potest sufficienter sciiri ex sola Scriptura: prouide cum fides nitatur Verbo Dei, nisi habeamus Verbum Dei non scriptum, nulla in nobis erit fides. Integre visum est repetere haec Bellarmi verba, que Amesius suo more truncando enervavit, ut haberet campum maledicendi, et comparandi Pontificios Mahometanis. Statim enim ex ipsis Bellarmi verbis liquet, non comparari Scriptura libros cum Alcorano (ut Calvinista calumniantur), sed vult tantum Bellarm. respectu nostri ad elicendū assensum non satis esse, si Scriptura dicat: hanc vel illam epistolam esse divinam et canonicas. Sed aliud quid praeterea requiri: cum quis liber, quantumvis ab impostore scriptus, affirmare possit, se divinum esse, ut patet exemplo Alcorani. Quid hic non rationabile et sanctum? impie ergo cavillantur Calvinista. Nec mirum; hoc

enim his perficile; difficultum autem, immo impossibile est ipsis, enervare hoc Catholicon argumentum, cuius vi Lutherani in Colloq. Ratisbonensi adacti sunt ad hæc ipissima verba: « Multoties responsum est, esse aliud necessario credendum extra Scriptoram, tamquam historia a Spiritu sancto tradita; et quidem fide infallibili, scilicet, qui sint libri canonici, seu Verbum Dei scriptum ». Huic Hunniano asserto plane repugnat cum Pareo Amesius et alii Calvinistæ. Videamus quomodo Amesius probet intentionem: « Sacras », inquit, « Scripturas vere et certe divinas esse, multis argumentis probat ipse Bellarm. lib. I. cap. 2. quia ex ipsis Scripturis petit, nulla mentione facta traditionem. Neque hic negat, hanc doctrinam in Scripturis contineri. Nihil igitur hoc argumento continetur de doctrina non scripta ». Resp.: falso imponit Amesius Bellarmio, quod huic nec in mente, nec in stylum unquam venit. Numquam in illo cap. 2. lib. I. vel leviter probare intendit ex ipsis Scriptura libris, esse hos vel illos vere divinos aut canonicos. Quod autem ex communione Christianorum consensione ibidem supponat, esse aliquod Verbum Dei scriptum, cuius authenticam, canonem, editionem infra suis locis examinanda reliquit, nihil ad rem hic facit. Si Bellarminum loc. cit. putavimus Amesius probasse libros sacros esse canonicos ex ipsis Scripturis, cur non paucis verbis argumentum tam palmarie inclusit, et hic conspicendum omnibus proposuit? Sed mirum a more suo hic non debebat recedere, enervare Bellarminum mentiendo et cavillando!

VII. — Dixit Bellarmino: Non satis est sciire, esse Scripturam divinam; sed oportet sciire, que sit illa: immo in particulari etiam scire oportet, istos qui sunt in manibus, esse illos. Hoc autem ex ipsis Scriptura sciire est impossibile. Respondet Amesius, cum parente suo Calvinio: « Iisdem argumentis, quibus ostenditur aliquos libros esse Scripturam divinam, simul etiam ostenditur (maxima saltem ex parte) quinam sint illi. Neque est haec doctrina non scripta, saltem de toto Veteri Testamento, et magna parte Novi ». Quenam vero sunt illa eadem argumenta? Numquid inelyta illa criteria tantopere jactata a vobis? at cur illa non probant Lutherum, quod vobis cum Calvinio probant: Epistles sancti Jacobi, Judæ, I. et II. Joannis etc. esse libros divinos? numquid ideo, quia (ut

loquitur Calvinus) illi « spiritum » (Calvinisticum) « non habent? » Nempe lucad illum privatum vertiginis spiritum tandem omnis probatioñis pondus relabitur, quod idem mox asserit etiam de ipsa Scripturam intelligentia. Hic spiritus est ille oculus, qui solus videt res illas tam evidentes. Per oculum Calvinisticum clarissime appetit divinitatem Epistole sancti Jacobi, qua oculis Lutheranus appetit straminea, aut saltem non Apostolica. Huc nempe adiungunt omnes, qui negant etiam hanc traditionem de libris sacris. Lutherani autem, qui hanc traditionem cum Catholicis admittunt, deberent quoque consequenter admittere, ex traditione ecclesiastica saltem non minus haberet genuinum illorum librorum *sensus*. Quid enim prodest, scire infallibiliter, quenam verba sint vere divinitus revelata, nisi quoque sciām infallibilem eorum sensum in rebus ad fidem articulos pertinentios? Quam infeliciter in hoc puncto claudicaverit in utramque partem (Lutheranorum et Calvinistarum) H. Conringius, videatur in Exam. Examin. Conring. Interrogat. 5. §. 4. qui ab Amesio videtur hauisse illam evidentiam omnium veterum Scriptorum communem pro auctario spiritus privati.

§. V.

Probatur traditionum necessitas ulterius.

VIII. — Ait Bellarmino : Credendum est, beatam Mariam semper fuisse virginem, contra errorum Helvidii, ut Ecclesia semper credidit; et tamen nullum est de hac re in Scripturis testimonium. Amesius quod hic reponeret non habuit, nisi ex Witakero male adducta verba sancti Basilii homil. de Nativitate Domini; ubi tamen solum docet : nihil ad Incarnationis et Nativitatis Dominicæ mysterium pertinere, utrum B. Virgo postea cum Josepho, conjugalem consuetudinem haberet: ad mysterii majestatem sufficiere, virginitatem eo usque illibatam fuisse custoditam. Verbis tamen mox sequentibus vult, ne quis unquam Christi amantium ad aures admittat illud : Deiparam non semper manisse virginem illibatam. Unde liqueat, Amesius et mala fide landasse sanctum Basiliū sibi assentientem, et juxta hunc sanctum, non censeri debere Amesium in numero Deum amantium.

IX. — Credendum est, in Nov. Testam. Pascha celebrandum esse die Dominica, ut

contra haeresim Quartadecimanorum tenuit antiqua Ecclesia. Ad hoc Amesius : « De Paschatis », inquit, « necessitate nihil omnino credendum est; humana instituta non sunt objecta fidei divinae ». Resp. : illustrè hoc est exemplum reverentiae et obedientiae erga magnam synodum Nicenam, quam alias solent jactare Protestantes, hic tamen ejus decretum explodunt, maluntque associari haereticis illis Quartadecimanis damnatis, quam SS. Patribus illos damnantibus. « At », inquit, « humana instituta non sunt objecta fidei divinae ». Resp. : Si, ut verba his sonant, accepiantur, manifestum errorem continent. Numquid enim Actor. xv. vers. 28. decretum Apostolorum de abstinentia a sanguine et suffocato erat institutum humanum? et tamen quisquis illud vel negaret jam, vel etiam tunc cum obligabat recusasset observare, sine dubio haereses ait schismatis crimen admissum. Nemo auctoritatem Ecclesie aut concilii ecumenici, aliquid Dei nomine sub anathemate praeципiens aut ventans spernit, quin spernat Deum, (juxta illud : *Qui vos spernit me spernit*), et consequenter semper dum discedit, derogat ei illam auctoritatem a Deo concessam, et crimen haeresis committit. Instituta ergo humana Ecclesia semper auctoritatem a Deo concessam involvunt, que sine dubio est objectum fidei divinae.

X. — Bellarmino. : Oportet credere, baptisum parvulorum esse ratum. Amesius : « Ex Scripturis hoc probat ipse Bellarm. lib. i. de Sacram. cap. 8 ». Resp. : suadet id exinde probabiliter, non vero convincit : hoc enim ex sola traditione fieri potest, qua exclusa facile eluditur quodvis Scriptura pro Pædo-baptismo testimonium, ut experti sunt Lutherani in congressu cum Anabaptistis. Amesius 2. : Omnia scripta esse ab Apostolis, quae sunt simpliciter omnibus necessaria, fatetur etiam Bellarm. hujus libri cap. 11. » Responso patet ex dictis §. 3. ad 1. Evolutionem.

Omittit hic Amesius duo postrema Bellarmini argumenta; prius de Purgatorio, quod Bellarminus sit Lutherum credidisse, etsi fatetur non posse probari ex sacris litteris. Posterior (minime dissimilandum, etsi prius a Calviniano facile contempnatur) est hoc : Credunt omnes haeretici hujus temporis, nullum esse verbum Dei nisi scriptum. At hoc certe in tota Scriptura nusquam inventitur; ergo omnes haeretici credunt aliquid

non scriptum tamquam Dei verbum. Hoc argumentum, quantumvis dissimilari Amesius, plane jugulat efficacissime omnes Traditionum hostes; et forte ideo suaviter illud dissimilare omittereque voluit Amesius. Sed non tantum in praesenti efficaciter sternit hostes traditionum, sed etiam omnem corum qualemcumque fidem penitus convellit ac dissipat. Numquam hactenus vidimus, vel audivimus ullum, qui se ab isto monstru dialecticō, ex ipsum principiis legitime nato expedire potuerit, nempe : Si nihil credendum est, nisi quod in sacris Scripturis positum est, nihil omnino credendum, quod in sacris Scripturis ponitur. Eas enim esse sacras Scripturas nusquam legitur in sacris Scripturis, ut per se patet; aut legant nobis inde. Sed juxta Novitores nihil nisi verbum Dei scriptum credendum est; ergo neque omnia, quae in sacris codicibus positae sunt, nec quidquam corum credendum est; quia nihil horum tamquam verbum Dei scriptum in sacris litteris ponitur. Ergo suo dogmate falsificante seipsum, funditus evertunt omnem suam fidem, quam jactant divinam, ostenduntque esse persuasionem mere humanam. Et quavis scriptum inventiretur, adhuc sine traditione non scriptum non haberet. Adeo essentialiter necessaria est traditio ad totum corpus doctrinæ divinae scriptum infallibiliter servandum. Nec evadunt hic illi Lutherani, qui admittunt quidem hanc traditionem de libris canoniceis, sed non ut verbum Dei.

Sic enim et hi omnem suam fidem fandunt super re fallibili, ac prouide etiam ipsam suam fidem ostendunt esse fallibilem, immo falsam. Sane absque his tribus principiis plane certis, quae ex sola traditione Ecclesia habentur, omnis fides, humana et fluxa est, nempe : 1. quod tota Scriptura Veteris et Novi Testamenti sit verbum Dei; 2. quod ipsa sit incorrupta (ad eum modum, quo supra de Vulgata diximus); 3. quod habeamus verum et legitimum ejus sensum. Intelligi autem hanc de toto corpore doctrinæ Christianæ juxta ea que dixi supra ad disput. de Jud. Controv. §. 4. num. 6, 8.

Ad CAPUT V.

Aliquas veras traditiones dari, Bellarm. hoc cap. ex Novo Testamento probat.

I. — Ex Joan. XVI. vers. 42. Multa habeo vobis dicere, quae non potestis portare modo.

II. — Ex I Corinth. XI. v. 2. *Sicut tradi didi vobis, præcepta mea tenetis.* Et vers.

23. *Accipi a Domino, quod et traxi vobis.* Et infra vers. 34. *Cætera cum venero dis-*

ponam. Certe præcepta haec de modo orandi et sumendi Eucharistiam, et « cætera, disponenda a se », non inveniuntur scripta; aut assignent nobis loca Protestantes. *Sanc-*ctus Chrysost. et Theophyl. in eum Pauli locum aperte notant: *Apostolum loqui de præceptis non scripsit. Amesius videns Witakerum et Junium infeliciter effugia quæsisse, volendo positive ostendere, eademque Apostolus dixit, tradita postea scripto con-signasse etc.*, cantus ipse acturus, onus probandi in nos Catholicos confert: « Nisi », inquit, « Pontifici possint demonstrare. 1. Omnia que *Apostolus præcepit Corinthiis*, esse universaliter necessaria ad salutem. 2. Illa que *præcepit*, et *tradidit*, *nusquam esse scripta*. 3. Se jam certo scire, quanam illa sint, *qua Apostolus tradidit, et non scripsit*; nihil possunt ex illis verbis extorquere in patrocinio suarum traditionum ». Sed cur, queso? an quia ita placet Amesius? Sed quo jure exigit a nobis probationem, quibus est abunde satis, quod constet ex verbis Apostoli: *Eum oretentes tradidisse Corinthiis, qua nusquam legimus?* Asserenti incumbit probatio. In aternum autem illi non ostendit, per illa « cætera disponenda » intelligantur leviora de ritibus, et non de Sacramentis, Sacrificio, Ministrorum ordinatione etc. Quam vero Amesius sui immemor est, cum supra tb. 6. num. 3. asserat: « Joanni duodecies mandatum ut scribat. Quod autem de uno exprimitur, de cæteris intelligitur etc. ». Hic tamen præcepta Apostolica Corinthiis data nolit ad alios pertinere.

III. — *Tenete traditiones, quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam nostram.* II Thessal. II. vers. 14. Unde sic arguit Bellarm. *Apostolus mandat, ut traditiones etiam non scriptas observentur; ergo revera observanda sunt. Amesius: « Nulla species consequentia est in hac ratione: Apostolus Thessalonenses quedam docuit per sermonem, et quedam per epistolam; ergo quedam docuit necessaria, que in nulla parte Scriptura continentur ».* Sit ita. Sed hec consequentia Amesii; illa prior Bellarmi est, que hactenus stat infract. Ex dictis ad cap. ante, constat, ne fieri quidem posse, ut omnia sine traditione in scripto habeantur, quæ ad fideli doctrinam universè pertinent. Miser Amesius viderat, tot tamque multiplicita stropharum effugia a Gretsero valide praclusa, et SS. Basilium, Chrysost., Hier.,

ac præcipue Vincent. Latinens., etc., apertissime stare pro nobis, dum ex hoc loco Apostoli universe pronuntiant: « Eadem fide digna esse tam non scripta quam scripta; Utraque parem vim ad pietatem habere, et eum qui non scriptis contradicit, imprudenter ea dammare, quæ in Evangelio necessaria ad salutem habentur etc. ». Nihilominus maluit quoque modo contradicere, quam acceptare veritati manus dare.

IV. — Timoth. ultim. vers. 20. *O Timothee depositum custodi;* ubi nomine depositi non Scriptura sed traditio intelligitur, ut facile ex verbis Apostoli colligatur. Nam si loqueretur de verbis scriptis, non tam anxie commendareret depositum. Scriptura enim facile conservaretur in thecis, et a librariorum Apostoli autem nulli servari per Spiritum S. in pectori Timothei. Et deinde non adderet: *Hæc commende fidelibus, qui idonei erunt alios docere; sed diceret: Commenda librariorum, ut multa exemplaria transcribant.* Nec diceret: *Quae audisti a me per multos testes; sed qua scripti tibi.* Videatur de hoc loco Commonitorum Vincentii Lirin. Amesius hæc more suo facile enervavit, truncando et omitendo omnes probationes, ac loco responsi calumnias in Rom. Pontifice vibrando; addendo denique glossas textui Apostoli directe contrarias.

V. — *Plura habens vobis scribere, nolu per chartam et utramque, Epistol. II. Joan. vers. 12. et iii vers. 13.* Hinc colligitur: Multa a Joanna Apostolo dicta esse discipulis, et per discipulos Ecclesiæ universæ, quatenus scripta non sunt. Amesius: « Hac consequentia ratione concludere licet: nullam doctrinam in tota Scriptura contineri, quam Joannes in duabus illi Epistolis posterioribus non exaravit. Non Scripturæ tantum, sed et rationi vim faciunt, qui hunc in medium argumentantur ». Sed certe Bellarmi collectio firma est. Si enim Apostolus multa dixit discipulis, que non scripsit; ergo per oralem traditionem eos docuit, et nos per ipsos. Quomodo vero hinc pari ratione concludatur effatum Amesii, qui potest capere capiat. Ego sane facilius hinc colligerem, eum somniasse, aut quovis modo delitrassse.

Ad CAPUT VII.

Cum Bellarminus sacras traditiones, supra, ex Veteri et Novo Testamento, abunde firmarit, eadem testimonii Patruin et Con-

ciliorum, hisce duobus proximis, et infra cap. 11. denuo roborat. Ubi cum respondisset objectionibus quas heretici e Patribus petant, tria posuit notata digaa, quæ hoc loco referre opportunum erit. Unum: duplo esse plura ea testimonia, quæ nos e Patribus pro traditionibus citavimus in contrarium. Alterum: nostra testimonia expresse docere de traditionibus non scriptis recipiendis; adeo ut heretici, cum id negare non possent, passim verterentur in blasphemias: Testimonia autem ab eis adducta non proprie ad traditiones pertinere, sed per malas consequentias ex tandem ab adversariis detraheri. Postremum est: adversarios evidenter testimoniorum convictos, aliquando fatevi, a quibusdam Patribus traditiones esse defensas; nos autem adiungi non posse, ut admittamus, abullo Patrum oppugnatas esse traditiones. Amesius his notationibus suaviter dissimulatis.

Th. 10. ait 4. « Illud idem quod fuit probandum, est: Doctrinam aliquam necessariam esse, quæ in Scripturis non continetur. Hoc autem testimoniis (Patrum et conciliorum) non probatur, nec probari potest ». Resp.: Amesius hic infra th. 19. 20. et alibi passim in hoc cap. fraudulentem ludit aquivocatione vocis « necessaria doctrina ». Cum enim Bellarm. cap. 11. dixerit: (Et quæ sunt omnibus simpliciter sciti necessaria ad salutem, prædicasse Apostolos omnibus, et eadem quoque ab illis esse scripta) Amesius arripit ea verba, quasi de omnibus creditu necessarii pronuntiantur. Est autem longa lataque disparitas inter haec et illa « necessaria ». Nam priora sunt paucissima, et Symboli Apostolici, et Decalogi limites vix egreditur. Posteriora autem sunt plurima, omnia scilicet revelata, sive scriptio, traditione ad nos transmissa, non apodicticæ; cum haec res a libero Dei decreto dependent, qui si voluisse, sine dubio potuerunt omnia revelata in scripto tradere ita perspicue, distincte et determinate, ut nulla posset orihi de vero verborum sensu. Excipimus tamen unicam et solam traditionem de ipsa tali canonice Scriptura. Illam enim ad hanc manifestandam necessario requiri, jam supra ostensum est; nisi quis vellet loco traditiois infallibilis fingere continua miracula, quæ Scripturam illam reddenter evidenter creditibiles, ut dictam a Deo.

2. Ait Amesius: « Veteres sepe traditiones approbant, quæ in Scripturis continentur; præsertim si totidem verbis in Scripturis non exprimuntur. Formulas quasdam verborum traditioni tribunt, quorum sensum ex Scripturis ipsim ostendunt. Maxima tamen ex parte ritus et ceremonias sine Scripturis receptas (de quibus nov disputatur)

AD CAPUT VIII.

Allata in prioribus capp. argumenta pro traditionibus, plane convincunt intentum, etiam pleraque seorsim. Quæ vero hic sequuntur, sunt per quam probables rationes et conjecturae suasivæ, non apodicticæ; cum haec res a libero Dei decreto dependent, qui si voluisse, sine dubio potuerunt omnia revelata in scripto tradere ita perspicue, distincte et determinate, ut nulla posset orihi de vero verborum sensu. Excipimus tamen unicam et solam traditionem de ipsa tali canonice Scriptura. Illam enim ad hanc manifestandam necessario requiri, jam supra ostensum est; nisi quis vellet loco traditiois infallibilis fingere continua miracula, quæ Scripturam illam reddenter evidenter creditibiles, ut dictam a Deo.

I. — Argumentum Bellarminus petit a consensu hereticorum in contemnendis traditionibus. Ut enim ex communis consensu

SS. Patrum omnium etatum, recipientum traditiones, colligimus, eas esse recipiendas: ita ex communi consensu hereticorum omnium etatum rejiciuntur traditiones, colligimus, eas non esse rejiciendas. Perquam sane rationabilis conjectura, quam tamen explodit Amesius, 1. cum ait: « Perpendatur similis ratio: Hæretici omnium etatum reje-
cerunt gentium idolatriam; ergo non est rejicienda ».

Responso: Non est hæc similis, sed valde dispar ratio; que non debet sumi a re in qua convenient hæretici cum Catholicis, sed in qua dissident. Deinde Amesius iterum francavil Bellarmi verba, omitendo illud: Ex consensu Patrum in traditionibus recipiendis: alioquin statim patueret sophismus. 2. ait Amesius: « Manifeste falso est, omnes hæreticos omnes traditiones rejecisse ». Resp.: Neque hoc affirmavit Bellarmius, sed loquitor de omnium etatum hæreticis inde-
finite. Imo si sermo sit de traditionibus Ca-
tholice Ecclesiæ, et non de fanaticis et facti-
tias nec unus quidem forte nominabitur hæ-
reticus, qui illas omnes admiserit. Certe ipse S. Cyprianus, ut sum Anabaptismum tuere-
tur, alter id præstare nequivit, nisi a tradi-
tione ecclesiastica ad Scripturam provocando; ut recte observat Bellarm., frusta re-
clamante Witakero.

II. — Bellarm. argument. pétitur ex more omnium gentium, Iudaorum, Atheniensium, Spartanorum, Romanorum, etc. In iure civili et canonico vis eadem tribuitur legi scriptæ, et consuetudini non scriptæ. Ergo natura ipsa quasi clamaret videtur, traditiones non scriptas vel necessarias, vel certe utilissimas esse. Que Amesius de legibus antiquissimis Romanorum, et definitione legis ex jure canonico, etc., afferit, disparsa sunt, non nobis contraria. Etsi autem mores gentium et profanorum hominum non semper consonevi viis Dei: in hoc tamen aptere conve-
niunt Gentes ille cum Ecclesia Dei, quod jure non scripto etiam gubernari queant, ut de facto configit patet supra ex dictis ad cap. 4. Certe gentes ille barbaræ, que apud Ireneum dicuntur « vixisse sine Scriptura optimæ in omni justitia, castitate et sapientia etc. », omnibus Biblistis sine dubio longissime antecellebant; nec periclitabantur de scientia voluntatis divine, ut Amesius suscipi-
cari videtur.

III. — Argument. Bellarmius petit ab Ecclesia dignitate. Congruit enim ipsi ut

sponsæ Christi, ut habeat nonnulla sibi con-
credita, quorum cognitio non sit apud omnes per vulgata. Amesius: « Objectio, inquit, ridicula simul et profana! Scriptura enim longe alia ratione est in Ecclesia, quam apud alios. Ecclesia est lex vita, et ipsa vita Deuteronom. XXXV. vers. 47. Priuere Moyses ex-
presse dicit: Legem scriptam fuisse sapien-
tiam, prudentiam, et dignitatem Ecclesia, supra omnes gentes ante oculos populorum, qui audirent ejus statuta, Deuteronom. IV. vers. 6. » Resp.: Non objectio Bellarmi, sed responso Amesii perquam ridicula est, que præter sequivocationem Scripturae nihil in recessu virum habet. Scriptura sa-
cra, quoad characteres manus pictos eadem ratione est in Ecclesia, qua est apud quemvis Iudeum, turcam, gentilem, hæreticum, atheum: quoad interiorem autem medullam veri sensus, sine dubio est longe alter in Ecclesia ac alibi, quia alibi nullo modo est. Iste autem longe alias modus quoad maxi-
mam partem habetur ex traditione ecclesi-
astica; extra quam jactari quidem potest, sed haberi universis et infallibiliter non potest. Nota etiam Amesius, violente et contra sensum Moysis ex Deuteronomio 32. vers. 47 dice-
re: Ecclesiam esse legem vite et ipsam vitam.

IV. — Bellarm. argument. : Dignitas mul-
torum mysteriorum silentium requirit, nec
decet, ut in Scripturis que toti mundo legun-
tur, explicentur. Que hic occinit Amesius, depulsa invenies infra ad cap. II. Resp.: ad 3. argumen. Contumelie blasphemæ, quas hic evomil in S. mysterium Missæ, re-
futationem aliam non mereuntur, quam dete-
stationem Sacramentariae hæresi debitam.

Ad CAPUT IX.

Regulas ex antiquitate desumptas, pro dis-
cernendis veris traditionibus Bellarmius
dat sequentes:

I. — Quando universa Ecclesia aliquid tamquam fidei dogma amplectitur, et non inventur in divinis litteris, necesse est di-
cere ex Apostolorum traditione id haberi. Ratio quia cum Ecclesia universa non possit errare, id quod Ecclesia de fide esse credit, sine dubio est de fide. At nihil est de fide nisi quod Deus per Prophetas et Apostolos revelavit, aut quod evidenter inde deduc-
tur.

II. — Cum universa Ecclesia aliquid ser-
vat, quod nemo constituere potuit, nisi Deus,

quod tamen nusquam inventur scriptum: necesse est dicere, ab ipso Christo et Apo-
stolis ejus traditum. Ratio est simili superiori, quia Ecclesia nequit errare etiam in operando, ac presertim in rito et cultu di-
vino; recteque S. August. epistol. 118. do-
cet, insolentissimum esse insanum, existimare,
non recte fieri, quod ab universa Ecclesia fit; ergo Tale est baptisma parvulorum, item, non rebaptizatio ab hereticis bapti-
zatorum etc.

III. — Id quod in Ecclesia universa, et omnibus retro temporibus servatum est, me-
rito ab Apostolis creditur institutum, eliamsi illud tale sit, ut potuerit ab Ecclesia instituti. Tale est jejuniunum quadragesimale etc., se-
cundum regulam S. August. lib. IV. contra Donatist. cap. 24.

IV. — Cum omnes Doctores Ecclesiæ
communi consensu dicunt, aliquid ex Apo-
stolica traditione descendere, illud creden-
dum est, Apostolicam esse traditionem. Ra-
tio, quia si Ecclesiæ Doctores omnes, cum in
aliqua sententia convenienti, errare possent,
tota Ecclesia erraret: quippe que omnes
Doctores sequi tenent et sequitur. Idemque
est, si aliquot affirment expresse, et ceteri
non contradicant, cum tamen ejus rei memi-
nerint.

V. — Id sine dubio credendum est ex A-
postolica traditione descendere, quod pro-
tali habetur in his Ecclesiæ, ubi est integra
et continuata successio ab Apostolis. Ita S. Iren. lib. III. cap. 3. et Tertull. lib. de
præscript. Amesius his regulis fere non ha-
bit quod objiceret nisi convicia, et quod
« invertunt probaret per incuriam ». Quas
vero non certissimum sit, Ecclesiam univer-
sam non posse errare, ut suo loco demon-
strabitur. Ipsa Amesius revera petit principi-
um, cum ait n. 4: « Nihil omnino est,
quod ab universa Ecclesia per omnia secula
fuit receptum, ut necessarium creditu ut
observatu, quod in SS. litteris non contine-
tur ». Falsum etiam est, quod ait num. 3. « Nullam illarum regularum potuisse olim lo-
cum labere, cum Ecclesia varia contraria
plane sibi ab Apostolis tradita fuisse conten-
debant ». Id enim verum est tantum in dog-
matibus; ritus enim et observantiae potue-
re varia cum Ecclesiæ etiam ab Aposto-
lis institui. Cum denique ait num. 3: « Si
traditiones eadem fide sint recipiendas cum
iis, que in Scripturis continentur, propter
Ecclesiæ testimonium et Patrum consensem;

Tou. VII.

tum hæc testimonia Ecclesiæ et Patrum cam-
dem certitudinem et auctoritatem habent
cum Sacra Scriptura; tum credendum est
scriptis Patrum eadem fide que scriptis
Prophetis et Apostolicis credimus; tum
sive Patres loquuntur ex Scriptura sive abs-
que Scriptura, nulla est differentia quod
fidem ipsi habendam; que omnia sunt pla-
ne absurdâ, et a pietate prouersi aliena ». Respondeo: In tribus istis illationibus nihil
esse absurdum, nihil nos piuum, dummodo
omnia recte accipiuntur. Nam revera testi-
monium Ecclesiæ et Patrum æqualiter se
habet respectu Verbi Divini, sive id scripto,
sive orali traditione ad nos derivetur. Tam
parvum in uno quam in altero decipi ab Ec-
clesia possumus. Id quod de Patribus dic-
tur, intelligendum est tantum de eorum scri-
ptis, quatenus concorditer testantur de tra-
ditionibus. Nec hilum contra probat Amesi-
us.

Ad CAPUT X.

Argumenta que Amesius et hæretici ras-
sim, ex sacra Scriptura contra traditiones
detorquent, sunt fere sequentia.

I. — Deuteronom. IV. vers. 2. « Non addetis
ad verbum quod vobis loquor, nec auferetis
ex eo. » Apocalyp. ult. vers. 18. « Si quis
apposuerit ad hæc etc. » Nec potest dici,
hoc tantum intelligi de verbo tradito. « Nam
Decalogus, inquit Amesius, descriptus fuit a
Deo ipso: et alias leges ex ore Domini accep-
tas Moses scripsit; atque in libro fedoris
populo audiente legit. Exod. XXIV. vers. 7.
« El Moses eadem verba legi que viva voce
tradidit, absolvit scribere in libro, usque ad
finem eorum. » Deuteronomio XXXI. vers. 24. Resp.:
Plus illis verbis non velari, quam ut ne ad-
daunt, aut diminuant præcepta Dei, commit-
tendo spicilem aliquid contrarium præceptis
affirmativis, aut omitendo aliquid ex iis,
que præceptis affirmativis jubebantur. Ne-
que est hic illa disparitas præceptorum ex
scripto et non scripto. Quid enim certius,
quam non totam legem naturalem quoad
omnia præcepta affirmativa et negativa,
fuisse in Deuteronomio distincte et explicite
traditam; et tamen indubitate est, ea omnia
debuissent servari ab Israelitis non minus
ac reliqua præcepta Mosaica. Adhuc, additionem
quancumque non fuisse hic prohibi-
bitum, multa exempla evincunt. Ubi enim
in Pentateuchio præcepit Deus, ut Iudei-

44

Arca fœderis in solemni supplicatione producent, et prostermando se, illam adorarent? ut postea fecit Iosue cap. vi vers. 6. et seqq. et David Psal. xcix. vers. 3. mandavit his verbis: « Adorate scabellum pedum ejus? » (quod de arca interpretantur etiam Geneveses). Ubi in lege Mosis praecipitur, ut, cum arcis cum tabernaculo posita fuerint in terra promissionis, in loco quem Deus elegerit, hoc est, in civitate Silo, postea transferatur de loco in locum, ac denique ponatur in Hierusalem? Ubi præcepta legiū adificatio templi ex ligno, et lapide? altare æneum duplex, mare æneum cum bus, leones et Cherubini incisi, columnæ in portio templi, Jakim et Booz? etc. Neque salvabit Amesius has et similes additiones « per explications et accommodations tantum », ut ipse loquitur. Si enim jam recensitate sint tantum « Explications et accommodations », nulla facile excogitabitur additio (dummmodo non contraria cultu divino) que non sub precepto adorations et cultus Dei possit comprehendere. Nec vero tam queritur: an Prophetæ addiderint præcepta nova antiquis Mosaicis, quam: Annos plurimos actus religiosos exercuerunt, quorum nulla mentio in Deuteronomio existet? Locus Apocalyp. ult. tantum loquuntur contra falsificatores Scripturæ, ut ibidem fateatur Marloratus Calvinista.

III. — Amesius: « Si Angelus de celo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit ». Bellarm. : Apostoli loquitor de omni verbo sive scripto, sive non scripto, immo de hoc potius, si non unice. Nam cum hanc Epistolam ad Galatas daret Apostolus, aut nihil, aut parum extabat de libris Novi Testamenti (ut etiam fatentur Zwinglius, Petrus Martyr, Gualter. apud cap. Perron. in Repliqu. pag. 693). Principium ergo petit, cum replicat Amesius dicens: Paulus « nihil predicabat, quod in Scripturis non continebatur » Actor. xxvi. vers. 22. Notetur hic fraus hujus Puritan. ; Apostolus coram Agrippa loco cit. aiebat: « Se nihil extra dicere, quam ea, que Prophete et Moses locuti fuerant, quod Christus passurus, moriturus et resurrecturus, atque gentibus lumen annuntiatur esset, etc. » Amesius hinc infert: Eum nihil prædicasse, quod noui in Vet. Testam. continetur; quae est aperte falsitas; uti et quod mox addit: « Neque Christianus (relius dixisset, Calvinista) quisquam negabit,

Evangelium illud totum, quod Paulus Galatis prædicaverat, in Nov. Testam. scriptum extare ». Verum etsi hoc gratis daremus, non exinde magis fulciretur ejus intentum, cum valde certum sit, non existuisse tunc, cum ad Galatas scriberet Paulus, Novi Testamenti libros saltem plorosus, multo minus apud Galatas. Altera responso communis ad hunc Apostoli locum est, ly præterquam idem esse quod contra, ut plane in simili arguento accipit idem Apostolus Rom. ult. vers. 17. « Observe eos qui faciunt scandalum et dissensiones præter doctrinam quam didicisti etc. » Ubi certum est ly præter (πάτερ) idem esse, quod contra; ut non solum Erasmus, Calvinus Martyr, Bullinger, sed etiam Biblia Genevensia vertunt: immo Beza addit ratione translationis, scilicet « ad tollendam ambiguitatem voculae, præter ». Amesius hic contendendo, ly præter accipi hic generalius, ita ut etiam ly contra includat, petit principium pariter, et suis Symmicta contradicit. Denique mera principii petitio est, cum ait: « In Theologia vera est, præter Scripturas, esse contra Scripturas. » At numquid de hoc ipso tota hic lis est? Vide Sanctum Augustinum tract. 98. in Joan. et lib. xvii. contra Faustum cap. 3.

III. — Amesius: « Hæc scripta sunt ut credatis, et credentes vitam habeat, Joan. xx. vers. 31. Sed quid tum postea? Anne ideo superflue sunt tradiciones, quia ista scripta sunt ut credamus? Ergo etiam reliqui libri tollendi erunt, ut superflui, quia Evangelium Joannis sufficit. Immo Symbolum Apostolorum traditione ad nos divinitus pervenit, non alio certe fine, nisi ut credamus et credentes vitam habeamus; tollantur ergo vel omnes Scriptura vel Symbolum. Non est sane hoc argumentari, sed nugari; non enervare Bellarmiū, sed ludere Scriptura verbis, utilitatem pervertenda in sufficientiam. Particula enim illa, ut, indicat relationem, aptitudinem et utilitatem ad finem, minime vero sufficientiam, et exclusionem aliorum mediorum utilium.

IV. — Amesius: « SS. litteræ possunt te sapientem reddere ad salutem etc. tota Scriptura est utilis etc. ut perfectus sit homo Dei, ad omne bonum opus perfecte instruatus. II. Timot. iii. vers. 15. 16. 17. » Hic est Achiles novatorum, in quo propugnando totus est Amesius, et verbosus ut vix alibi magis. Sed res non est tam abstrusa, si sin-

cere veritas queratur. Nam cum immediate ante dixerit Apostolus Timotheo, quod « ab infante didicerit litteras sacras; et mox subiungat: Que te possunt instruere ad salutem per fidem quæ est in Christo Jesu »; manifestum est, ut agnoscat quoque Calvin., Beza, et Biblia Genevensia, solum de Vet. Testam. hic loqui Apostolum. Quia vero non minus manifestum est, in infante Timothei nullus adhuc liber Novi Test. scriptos fuisse, ac proinde hos non potuisse tunc instruere Timotheum ad salutem, sed solas Scripturas Vet. Test. tunc existantes; clare hinc inferatur, non velle Apostolum, quod SS. litteræ, quas ab infante didicerat Timotheus, possint immediate docere omnia, que faciunt perfectum Christianum, e. g. Institutionem baptismi in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti; consecrationem et distributionem Corporis et Sanguinis Christi etc. Quidquid autem sit de tricis quas movet Amesius circa ly: « Omnis Scriptura etc. », illud nimis clarum est, non esse idem: « utilem esse Scripturam, ut perfectus sit homo ad omnem bonum »; quod, sufficientem esse, excluso omni alio medio ad eum finem. Omnis panis utilis est ad nutrimentum et sustentationem corporis; an ideo sufficiens sine potu, sine aliis mediis sanitati tuenda idoneis? Sol utilis est, ut omne vivens producatur, an ideo sufficiens sive causa particularibus secundis, et universalis prima? Nec evadit Amesius, cum ait: « Quamvis, utilis est, non significat, sufficiens est; tamen, utilis est ad omnia necessaria, et perfecte instruit ad omnia bona, tantum saltem significat, quantum, sufficiens est. Hæc autem utilitas magnitudo, quam Paulus in summo gradu traxit Scripturæ, hec, inquam, utilitas illud est, quod a nobis urgetur. 2. Si Scriptura sit in illo finem ordinata, ut perfecte instruit ad omne opus bonum, et ut possit quilibet sapientem reddere ad salutem (quod Bellarm. concedit) tum certe quilibet contentus esse potest Scriptura tamquam sufficiente regula fidei et morum ». Respond.: fraudulenter affingit et Apostolo et Bellarmio, quasi dixerint: Scripturam se sola, omnibus aliis mediis exclusis, utilem esse ad omnia necessaria, et perfecte instruire ad omne bonum. Id enim manifeste falsum esset, cum ad hoc, etiam præter tradiciones non scriptas, conducant vel maxime usus Sacramentorum, exercitia virtutum etc.

Ad CAPUT XI.

Etsi Amesius post suos gregales Witakrum, Junium, Sibrandum, Danicum etc. testimonia Parum, pro sua Biblistica heresi militare, nec minimum probare poterit; thrasonice tamen Bellarmiū a suis devitatem gloriat, videamus hominis triumphum th. 19. et 20. « Testimonia, inquit, illa, que ex Patribus adferri solenta nostris, adeo sunt luculentia, ut ad illa dum nonnihil Bellarm. fuerit coactus respondere, necesse haberuerit, totam causam nobis tradere. Nam præter multa turpissima subterfugia quibus uitit, hec est ejus confessio cap. 11. » Primo: Illa que sunt omnibus simpliciter necessaria, Apostoli consueverunt omnibus prædicare, et aliorum que sunt omnibus utilia. Ita mutile et sine sensu recitat Amesius, cum alter habeat Bellarmiū, scilicet: Aliorum autem non omnia omnibus, sed quædam omnibus, que nimis omnibus utilia erant, quædam solis Praelatis, Episcopis et Presbyteris, ut de ratione gubernandæ Ecclesie, de sacramentis administrandis, de refellendis haereticis, etc. 2. Omnia illa sunt scripta ab Apostolis, que sunt omnibus necessaria, et que ipsi palam omnibus prædicaverunt. 3. Non sunt ut plurimum quæstiones illæ, que testimonium habent Tradi-

tionis in tota Ecclesia receptæ. 4. Exstant in Scripturis testimonia eorum omnium, que ad naturam Dei pertinent, vel unionem naturarum in Christo indicandam : et possimus nos circa ea dogmata plane et plene instrui ex Scripturis, si eas recte intelligamus. 5. Nullum est vitium, ad quod frenandam non inventur in Scripturis aliquod remedium. 6. Quæ habentur in Symbolo Apostolico et Decalogo, aperte posita sunt in Scriptura. 7. Professio viduitatis, quale bonum sit, exposuit satis Apostolus. 8. Clarissima Scripturarum testimonia, sine dubio anteponenda sunt omnibus conciliorum testimoniis. Ex his octo efficiat Bellarmi, novem argumenta format Amesius plane homine Puritano digna. Ex prima, inquit, et secunda confessione sic argumentamur. Si illa omnia, quæ Apostoli palam omnibus praedicaverunt, sunt scripta, tunc sermones Apostoli, de quibus loquitor II Thess. ii. v. 15. sunt scripti : fuerunt enim toti Ecclesie predicatori, sicut Epistola fuit ad omnes scripta. Nequiter igitur facit Bellarmi, cum illam voculam toties urgat ad traditiones non scriptas urgendas. Resp. : Negatur assumptum. Unde enim Amesius probabit, istos sermones omnes omnino quos Thessalonicensis predicavit, fuisse omnibus aliis etiam predicatoris et scriptoris, directe scilicet et primaria intentione ? Certe nemo sane mentis dixerit, eas reprehensiones quas in Corinthios, Galatas, et Thessalonicenses vibravit, fuisse scriptas aut predicatoris omnibus, etiam modestissimis et obsequientissimis Philippensis. Non ergo nequiter Bellarmi facit, sed calvinisticus Amesius sycophantatur. 2. Arguit : « Si omnia omnibus necessaria, vel utilia sunt scripta, tunc tota Dei voluntas ad salutem hominum revelata, est scripta. Est enim tota omnibus utilis, quia facit ad omnium salutem ». Iterum falsum assumit, et supponit fraudulenter a Bellarmio dictum, omnia omnibus utilia esse ab Apostolis scripta. Tantum ut simplieriter scitu explicite necessarii aperire loquitor Bellarmi, cui annon nequiter affingitur contrarium ab Amesio ? 3. Arguit : « Si illa que sunt omnibus utilia, sunt scripta (quod iterum falsum supponit a Bellarmio dictum), tum illa etiam que Episcopis et Presbyteris sunt necessaria ». Responsio est eadem, quia flagitium argumenti idem.

Ex 2. et 3. sic arguit : « Si traditiones non sint de rebus generaliter necessariis aut uti-

libus, neque de questionibus obscurissimis, tum certe nullæ sunt. Nulla enim excoigitari potest ratio, quare et res illæ, quæ sunt omnibus vel necessariae vel utilis, et questiones obscurissimæ scripto ab Apostolis consignarentur, et aliae nescio quales omittentur ? nisi forsitan cum blasphemis dicent, Scripturam temere fuisse exarata, et non summa Dei prævidentia ». Amesius iterum ludit ludum suum sophisticum, aquivocando, in necessariis, jam supra evolutis ; et falso supponendo de utilibus generaliter, de quibus nihil hic pronunciat Bellarmi. Certe ea que ad sacrificium, et sacramentorum administrationem, ad Ecclesie gubernationem, ad haeresum confutationem pertinent, non sunt omnibus generaliter scitu utilia, nedum necessaria ad salutem, rudibus scilicet et incapacibus peritiae non simplieriter necessariae ; quæ oralis traditione sine scripto propagari ad posteros quid vetat ? nulla ergo penitus connexio est illius hypothetica Amesiana.

Ex 4. sic arguit : « Si omnia quæ ad naturam Dei pertinent, in Scripturis continetur, tum falso ante cap. 8. pro fundamento Traditionum posuit, quedam esse mysteria, quæ digniora sint, quam ut in Scripturis explicitur : non sunt enim majora mysteria, quam de natura Dei et unione naturalium in Christo ». Respondeo, Bellarmi, cap. 8. loquitor cum SS. Dionysio, Basil., Chrysostom., Origen, Gregor. etc. de mysteriis sacrificii et sacramentorum, quæ a ministri Ecclesie solent peragi, et ab illis antiquissimi et Sanctissimi Patribus putabatur non esse prostituta eadē cathecumenis (ne dum infidelibus) aut rudibus. Mysterium Trinitatis et Incarnationis huc non pertinet, nec valet argumentum ab illis agibilibus mysteriis ad dogmata speculabilis omnibus crediti necessaria ad salutem ac proinde a Christo mandatum, ut de iis « edoceantur omnes gentes ». Iterum hinc patet, quam longe aliter sapient Calvinistæ, quam illi antiquissimi Ecclesiarum Pastores et Doctores.

Ex 5. sic arguit : « Si in Scripturis describantur remedia adversus omnia vita, tum etiam media ibi habentur ad omnes virtutes comparandas. Nihil igitur deest, quod spectet vel ad fidem vel ad mores. Ista enim omnia ad alterutrum horum debent referri ». Respondeo : Nec hypothetici illius assumpti necessaria est connexio ; nec Bellarmi

lamminus dixit de omnibus vitiorum remediis in Scriptura existantibus. Illatum vero nihil nobis adversatur. Libenter enim fatemur, ea quæ sunt omnibus simpliciter ad fidem et bonos mores scitu necessaria, contineri in Scriptura. Sed quam multa sunt praeter haec, quæ non omnibus et singulis, sed quibusdam tantum ob certum munus sunt necessaria, nec tamen in Scripturis necessario consignari debent?

Ex 6. sic arguit : « Si omnia quæ sunt in Symbolo et Decalogo, aperte posita sunt in Scriptura, tum ibi habemus perfectam regulam fidei et morum ». Respondeo : de confusa et sufficiente pro quibuscumque rudibus, concedo : de distincta notitia pro omnibus, nego et perngeo. Hoc argumentum si valeret, facile totam Scripturam ut plane superfluum negligere licet, cum perfectam fidem et morum regulam haberent omnes idiotæ in Symbolo et Decalogo, si Amesius ereditus. Ad quid etiam opus erit Ecclesie ministris, cum Symbolum et Decalogrammum facili discant pueri a parentibus et didascalis ?

Ex 7. sic arguit : « Si talis minuta, qualis est professio viduitatis, in Scripturis explicantur, nihil certe necessarium omittitur ». Huic asserto nihil de est nisi veritas et probatio. In Epistolis scribentibus Apostoli de iis, de quibus ipsis offerebatur scribendi occasio vel necessitas.

Ex 8. demum sic arguit : « Si testimonia Scriptura sine dubio sunt anteponenda testimoniam conciliorum, tum falsum est, quod Bellarmi ante posuit. Verbum Ecclesiae esse semper Verbum Dei. Nam omne verbum Dei est unius et ejusdem auctoritatis. Neque certe habent concilia talem directionem Spiritus in decernendo, qualem Prophetæ et Apostoli habuerunt in scribendo. Tum etiam certior est fides, quæ nititur claris Scriptura testimonio, quam que nititur auctoritate conciliorum. Resp. neg. sequelam assumpti. Etsi enim verbum Dei sit unius ejusdemque veritatis infallibilis, et auctoritatis irrefragabilis, sive immediate, sive per legatum aut interpretem loquatur : nemo tamen negaverit, si (per impossibile) discrepare posset verbum interpretis a verbo, quod Deus ipse per se proferre dignatus est, anteponendum hoc sine dubio illi. Ex hypothesi impossibili male infertur consequens absolutum. Simile est dictum Bellarmi, illi Apostolico Galat. i. vers. 8 : *Licet nos aut Angelus de celo evangelizet vobis præ-*

terquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit. Subdole etiam Amesius truncavit dictum Bellarmi, qui non simpliciter dixit : Verbum ecclesie esset verbum Dei, sed addidit : « aliquo modo », hoc est : est Verbum interpræti explicans infallibiter verbum a Deo dictum.

Ad CAPUT XII.

Argumenta haeticorum contra traditio-nes, a ratione petitæ, sunt :

I.—« Impossible videtur, potuisse tamdiu conservari puras traditiones non scriptas, proper hominum oblivionem, imperitiam, negligientiam et perversitatem ». Respondeo : quod Calvinistis videtur impossible, facillimum est Deo, cujus præcipe Providentia sit, ut nec irepat in omnes S. Scripturæ codices error fidei moribus noxiis, nec inter traditiones ecclesiasticas genuinas miscant adulterina. Huc quippe spectant amplissima illæ Christi pollicitationes : *Ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi : Qui vos audit me audit : Qui Ecclesiam non audiuit, etc.* ». Qui traditiones sine ullis Scripturis per bis mille annos ante Moysen conservavit in Ecclesia, et per illas Ecclesiam, quidam etiam nunc in Nov. Testam. una cum Scripturis conservavit traditiones ? Iterum mere principii petitiones sunt, quas ostendit Amesius, quæ pari quidem facilitate, certior autem veritate negantur, quam ab illo asseverantur, et pleraque etiam supra rejecta sunt. Sane ex omnibus ejus Replícis, quæ ad decem excurrunt, nec unicum quidem argumentum posset extundi quod aliquam probabilitatem præ se ferat. Qualis enim queso est hæc colligendi ratio cum e. g. ait : « Si Dei voluntas fuisset, ut doctrinæ istæ non scriptæ aegre sancte conservarentur, ac illæ quæ sunt in Scripturis, a SS. prœcul dubio Apostolis curasset illas conscribi, et non reliquisset eas ab hominibus mendacibus pro suo arbitrio scribendas ». Enimvero quis hic non sciscitur : An Amesius consiliarius Dei fuerit ? Unde illa impossibilitas, quam ipse tam asseveranter fingit ? Quid coegerit Deum, ut « prœcul dubio » per Apostolos curasset illas traditiones conscribi et non ab hominibus mendacibus, si omnino decrevisset primum sine scripto tradi posteris per Apostolos ? Que vel umbra repugnat, cur Deus non ita potuisse decernere ? Au si tam certum periculum /ut